

LES 7 VIDES D'EDUARD TODA

Un documental de
RAMON MASIP, TONI ORENSANZ I MANEL VINUESA

PROJECTE DOCUMENTAL EDUARD TODA

SINOPSI

Recorregut biogràfic i humà per la figura d'Eduard Toda, un veritable prohoms de la Catalunya de final del segle XIX i principi del XX, molt oblidat, malgrat haver estat el primer egipciòleg espanyol, el descobridor de l'alguerès i el reconstructor del monestir de Poblet.

LES MOTIVACIONS

Aquest és un projecte molt personal dels realitzadors Manel Vinuesa i Ramon Masip i del periodista Toni Orensanz. Fa gairebé tres anys vam decidir fer un documental sobre la vida d'Eduard Toda, convençuts que és un personatge de pel·lícula. Toda és un personatge amb una vida d'allò més atractiva, que captiva tothom que en té notícia.

Les principals motivacions del treball eren dues: d'una banda, l'absoluta seguretat que el personatge té una força i fascinació fora de mida i, d'altra, la constatació que és una figura molt oblidada, malgrat la seva importància en la generació d'un discurs simbòlic i cultural a la Catalunya de final del segle XIX i principi del XX.

És veritat que hi ha llibres acadèmics sobre Eduard Toda, però nosaltres creïem (i seguim creient) fermament que Toda necessita d'una millor divulgació i coneixement de la seva obra entre la ciutadania. Sap greu que personatges com Toda quedin en l'oblit.

D'aquí que aplaudim amb entusiasme la decisió de commemorar l'Any Toda al llarg d'aquest 2016 (arran del 75è aniversari de la seva mort), que ens va arribar quan el nostre projecte ja entrava en la seva recta final i que acabarà servint de paraigua i d'altaveu a un documental que mira de descobrir la figura de Toda al gran públic.

TEMA

Hi ha personatges que, enlloc d'una vida, semblen haver-ne viscut cinc, sis o set, i el reusenc Eduard Toda és, indiscutiblement, un d'aquests homes.

Estudiant brillant i prematur, amic d'Antoni Gaudí, primer egipciòleg espanyol, diplomàtic a la Xina i l'Egipte del segle XIX, viatger infatigable pel continent asiàtic, "descobridor" del català a l'Alguer, erudit de la Renaixença, un dels bibliòfils més grans de la història, home de negocis d'èxit a Londres i, al final dels seus dies, reconstructor del monestir de Poblet...

Afegim-hi a tot plegat la seva faceta de galant (alt, ben plantat, ulls blaus, bon conversador, culte) i el resultat és que som davant d'un personatge digne de pel·lícula de l'època més daurada de Hollywood, fent, alhora, d'Ali Bey, Indiana Jones, Reginald Johnson, Lawrence d'Aràbia i László Almásy.

Eduard Toda i Güell (1855-1941) pensava en gran i, malgrat el seu catalanisme polític, va fer del món la seva pàtria.

Que Toda era un fora de sèrie ho evidencia que, amb només quinze anys, publicà Poblet. Datos y apuntes (1870), un llibre que es va autoeditar pel seu compte i on, en col·laboració amb el seu amic d'institut Antoni Gaudí, ja imaginaven una reconstrucció utòpica del monestir de Poblet, abandonat arran de la desamortització de Mendizábal.

La carrera consular el va portar de molt jove (als vint-i-pocs anys) a Macau i, a continuació, a Hong-Kong i Xangai. Des d'allà es va interessar no tan sols per la cultura xinesa, sinó també per la japonesa, la coreana, la vietnamita. De l'Àsia va passar a Egipte, on es va convertir en el primer i únic egipciòleg espanyol de tot el segle XIX. En col·laboració amb el mític Gaston Maspero, excava la tomba de Sennedjem (a Tebes) i entra de ple en la història de l'egiptologia. Les seves descobertes encara poden veure's al Museu del Caire, on una sala du el seu nom.

Parla tots els idiomes que se li posen per davant i escriu de tot el que veu, viu i aprèn. Publica llibres sobre Egipte, sobre la Xina, sobre el Vietnam, sobre les Filipines i pren notes, en un dietari, de tot allò que viu, ja sigui al Japó, a Hong Kong, a Xangai...

Tot ho anota i, amb la complicitat dels grans homes de la Renaixença catalana, tot ho edita i acaba convertit en una autoritat intel·lectual de final del segle XIX.

Biblioteques tan importants com la Biblioteca de Catalunya o la Montserratina li deuen a Toda bona part del seu fons bibliogràfic, de la mateixa manera que el Museo Arqueológico Nacional i d'altres museus del país no serien el que són sense la seva generositat i la seva passió pel coneixement.

Una passió que el porta a l'Alguer, on es converteix en el "descobridor" de l'alguerès. Documenta la parla del català i n'acaba fent conferències, articles i llibres. No és tant que la gent il·lustrada no sabés que a l'Alguer es parlava català, com que ell es convertís, motu proprio, en el seu gran divulgador, en el pont entre Catalunya i l'Alguer.

Quan va deixar l'activitat consular, es va establir a Londres, on es va dedicar als negocis privats. No va retornar a Catalunya fins el 1918. Posseïdor d'una considerable fortuna, restaura totalment l'antic monestir d'Escornalbou, que havia adquirit el 1911, i recupera la seva dèria de joventut per la reconstrucció de Poblet.

Acabarà la seva vida al monestir de Poblet, enterrat com una espècie d'abat laic i de fet, si Poblet és com avui dia el coneixem, és gràcies a ell, la seva visió i la seva fortuna.

Recuperar la importància arquitectònica i simbòlica de Poblet es convertirà en l'última gran obsessió de la seva vida, fins al punt que acabarà reconstruint "artificialment", pel seu compte, algunes de les mògies dels reis catalans que s'han venerat al llarg dels anys.

Polièdric i inabastable. Vet aquí Eduard Toda i Güell. Mil i una bones pel·lícules en cadascuna de les facetes de la seva vida.

GUIÓ

Reconstruïm la trajectòria i la figura d'Eduard Toda tot recorrent espais claus en la seva vida (com el monestir de Poblet, la tomba de Sennedjem a Egipte, l'Alguer, el castell d'Escornalbou, etc.), i en companyia de persones que coneixen la seva figura i la seva obra i en tenen memòria (egiptòlegs, monjos, historiadors, familiars, gent de peu pla).

És a través d'aquests testimonis, de tot el que ell va escriure en els seus incomptables dietaris i de tota la literatura que hi ha sobre la seva vida i obra (Josep Pla, Antoni Rovira i Virgili, etc.) que miren de traçar un relat sobre la

vida, que tingui com a punt de partida i com a final la seva obsessió per la reconstrucció de Poblet des que era un adolescent de quinze anys.

Com és possible que un adolescent de 15 anys s'autoedités un llibre sobre una futura reconstrucció de Poblet?

Com s'explica que un diplomàtic jove acabés convertit en una figura de l'egiptologia del segle XIX?

Què significa, com diuen els llibres, que va ser el "descobridor" de l'Alguer?

Com és possible que un home sol se sortís amb èxit de consolidar les restes de Poblet i de salvaguardar el monument durant la guerra civil?

Com s'entén que reunís centenars de milers de llibres, que avui dia constitueixen fons de primer ordre de biblioteques com la de Montserrat, o la Biblioteca de Catalunya i que van portar a Josep Pla a afirmar que Toda havia estat el "bibliòfil més gran de la història de Catalunya"?

D'on havia sorgit un personatge d'aquesta magnitud? Com era? Com s'explica la seva figura? Quina era la seva visió del país? Quin era el seu projecte de reconstrucció cultural i nacional de Catalunya?

ESPECIALISTES HISTÒRICS

Carla Valentino, activista cultural i directiva d'Òmnium a l'Alguer.

Marcel Farinelli, historiador i escriptor alguerès.

Irene Cordón, doctora en història antiga, especialitzada en l'antic Egipte.

Josep Padró, catedràtic en història antiga, especialitzat en l'antic Egipte.

Mònica Ginés, historiadora de l'art especialitzada en Àsia.

Montserrat Comas, directora de la biblioteca Víctor Balaguer.

Jordi Bonet, arquitecte de la Sagrada Família (1985-2012).

Jaume Massó, arqueòleg i president de la secció de geografia i història del Centre de Lectura de Reus.

Teresa Toda, besnéta d'Eduard Toda.

Anton Cabré, testimoni directe d'Eduard Toda.

Pare Francesc Tulla i pare Jesús M. Oliver, monjos del Monestir de Poblet.

CURRÍCULUMS

Toni Orensanz. Falset, 1970. Periodista i guionista freelance. Va ser guionista d'El Terrat durant vuit anys (1998-2006) i actualment és soci de la productora MAKING MOVIES i col·labora amb diverses productores audiovisuals, dedicat al periodisme, el documental i la publicitat. Entre els programes i documentals en què ha treballat destaquen: el late night "La cosa nostra", el talk show 'A pèl', el programa sobre arqueologia 'Sota terra' i el documental 'Em sembla recordar que t'estimo però no t'ho podria assegurar' i 'Els brigadistes entre nosaltres' (codirigit amb Manel Vinuesa i Jordi Domènech), que va resultar premiat en el festival Memorigame 2011. Alguns dels seus llibres són la recerca històrica 'L'òmnibus de la mort' (2008), el recull de relats titulat 'El falsari' (2010), la novel·la 'L'estiu de l'amor' i 'El nazi de Siurana' (2016).

Manel Vinuesa. Barcelona, 1967. Productor i realitzador audiovisual. Des de l'any 1989 ha dirigit diverses empreses del sector audiovisual. Soci fundador de MASTER VÍDEO des del 1989 fins el 1996. Director d'EIX MEDIA FILMS i ORIGEN TV. Des del 2006 fins l'actualitat dirigeix MAKING MOVIES, dedicada a la producció i realització d'espots, vídeos publicitaris i documentals. El seu documental 'Els brigadistes entre nosaltres' va resultar guardonat en el Festival Internacional Memorigame 2011.

Ramon Masip. Reus, 1969. Realitzador i productor audiovisual des de l'any 1989, quan funda l'empresa Videoproduccions Mabs SL. El 1998 crea, junt amb altres dotze socis, l'empresa Iniciatives de Televisió, dedicada a la gestió i explotació de Canal Reus TV i TAC 12. Durant els anys 2003-2006 va ser professor de mitjans audiovisuals a l'Escola d'Art de la Diputació de Tarragona. Dirigeix el programa de televisió "Tàpias a la Carta" entre el 2003 i el 2006. Realitza espots de TV i produeix diferents audiovisuals entre els quals destaquen "La Vida a la Prehistòria" (per a Cosmo Caixa), "Fortuny, el Mite" (coproduït amb Toni Orensanz i Manel Vinuesa per al Museu de Reus) i "Vins plens d'història" (per a la denominació d'origen Montsant). És realitzador en directes de diferents esdeveniments esportius i culturals arreu de l'estat espanyol.